

LIDÉ

Jubilanti společnosti

Česká geografická společnost má tu čest poblahopřát všem svým členům, kteří ve druhém a třetím čtvrtletí roku 2024 oslavili významné životní jubileum.

80 let: Mgr. Tomáš Rozehnal

75 let: doc. RNDr. Václav Toušek, CSc – Ing. Jiří Kozel, CSc. – prof. RNDr. Jitka Rychtaříková, CSc. – prof. PaedDr. Jaroslav Vencálek, CSc.

70 let: prof. RNDr. Jaromír Kolečka, CSc.

60 let: RNDr. Zita Kučerová, Ph.D. – prof. RNDr. Jiří Blažek, Ph.D. – doc. RNDr. Dagmar Popjaková, Ph.D.

50 let: RNDr. Jiří Preis, Ph.D. – doc. RNDr. Přemysl Štych, Ph.D. – doc. Mgr. Václav Treml, Ph.D.

Blahopřejeme všem oslavencům a zároveň děkujeme všem členům společnosti, kteří se v roce 2024 dožívají významného jubilea, za jejich práci pro českou geografii.

Václav Toušek – 75 let

Doc. RNDr. Václav Toušek, CSc. se 24. dubna 2024 dožil sedmdesáti pěti let. Ve své dlouhé profesní kariéře působil na několika pracovištích, ve kterých se postupně zabýval tematicky širokým spektrem odborných problémů. Jeho vědecké, pedagogické i společenské působení formuje a ovlivňuje životy několika generací moravských geografů.

Václav Toušek se narodil ve Zlíně v učitelské rodině. Vyrůstal a dospíval na Slovensku (Zlaté Moravce, Myjava), kde oba jeho rodiče pracovali. Po maturitě na gymnáziu v Myjavě zahájil v roce 1967 studium učitelství (aprobace

matematika–zeměpis) na Přírodovědecké fakultě tehdejší Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně. Absolvoval v roce 1972 obhájením diplomové práce s názvem Sídlní geografie města Hodonína, ve které se zabýval svým tehdejším bydlištěm.

Už v průběhu studia, v roce 1972, pracoval Václav Toušek na Přírodovědecké fakultě UJEP v Brně jako asistent. Po ukončení základní vojenské služby v roce 1973 pak nastoupil do Geografického ústavu ČSAV v Brně, kde se soustředil především na problematiku geografie obyvatelstva a sídel, jeho vědecká činnost byla spojena především s řešením úkolů tzv. státního plánu základního výzkumu. Např. v letech 1974 a 1975 se zabýval problematikou hospodářské struktury obcí v Čechách a na Moravě a jejími změnami mezi sčítáními 1961 a 1970. Této otázce byla věnována i rigorózní práce na téma Funkční klasifikace obcí Jihomoravského kraje, kterou obhájil na PřF UJEP v Brně v roce 1975.

Od roku 1976 se stal v rámci ústavu členem oddělení ekonomické geografie, které následně v letech 1980–1990 vedl. I jeho zásluhou se ústav vyprofiloval jako jednoho z nejkvalitnějších pracovišť socioekonomického výzkumu tehdejší doby. V rámci oddělení se soustředil na řešení problematiky sociální a ekonomické sféry a na otázky týkající se obyvatelstva a osídlení území celého Česka. Počátkem roku 1981 se stal odpovědným řešitelem dílčího úkolu Socioekonomický potenciál ČSR. Mezi nejdůležitější výstupy úkolu lze zařadit studie Teorie a metodologie socioekonomického potenciálu ČSR (1982) a Sociálně-ekonomická diferenciacie a územní typologie Jihomoravského kraje (1983). Dosažené výsledky shrnul v kandidátské disertační práci Geografické hodnocení vybraných aspektů vývoje osídlení ČSR (na příkladu střediskových obcí). Práci obhájil na Geografickém ústavu ČSAV v roce 1988 v oboru ekonomická geografie.

Ocenění si zaslouží i výrazný podíl jubilanta na tvorbě map pomocí, ve své době průkopnického, automatizovaného kartografického systému DIGIKART pro tvorbu mapových a atlasových děl. Václav Toušek byl autorem projektů Atlasu ČSR ze sčítání lidu 1980 (1983) a Atlasu obyvatelstva ČSSR (1987), na kterých se zároveň podílel jako odpovědný redaktor a autor nebo spoluautor celkem šesti mapových listů. Rovněž se podílel na tvorbě několika mapových listů Atlasu životního prostředí a zdraví obyvatelstva ČSFR (1992).

V roce 1990 přechází Václav Toušek na katedru geografie (nynější Geografický ústav) Přírodovědecké fakulty Masarykovy univerzity v Brně. Na novém pracovišti se v souvislosti se společenskými změnami v 90. letech a v návaznosti na zaměření výuky částečně mění jeho odborná orientace: začíná se ve zvýšené míře věnovat aktuálním problematice ekonomické transformace, geografii průmyslu, regionální politice a regionálnímu rozvoji, trhu práce a geografii problémových (strukturálně postižených nebo zaostalých) a příhraničních regionů.

Z vědecké činnosti v tomto období je třeba uvést jeho spolupráci na výzkumném záměru Ekonomicko-správní fakulty MU, zároveň byl spoluřešitelem pěti projektů podporovaných Grantovou agenturou ČR a dvou projektů podporovaných Fondem rozvoje vysokých škol. Rozsáhlá je i jeho expertní činnost pro praxi, podílel se na zpracovávání desítek programových dokumentů regionálního rozvoje a nejrůznějších výzkumů financovaných orgány veřejné správy (MMR ČR, MV ČR, MPSV ČR, krajské, okresní a městské úřady).

K výzkumné práci se přidala i přednášková činnost. Z kurzů vedených doc. Touškem je třeba uvést hlavně geografii průmyslu, regionální geografii Česka, geografickou analýzu trhu práce a geografické aspekty správní struktury. Na fakultě byl celá dvě desetiletí předsedou oborové rady / komise doktorského studijního oboru Regionální geografie a regionální rozvoj.

Zájem o interdisciplinární přístup v řešení otázek rozvoje regionů ze strany veřejné správy byl pro Václava Touška impulsem pro založení Výzkumného centra regionálního rozvoje MU (později působilo pod názvem Centrum pro regionální rozvoj MU). Centrum vzniklo jako společné pracoviště Ekonomicko-správní fakulty, Fakulty sociálních studií a Přírodovědecké fakulty v polovině roku 2000 a Václav Toušek byl jeho ředitelem od založení do roku 2010. V centru byly zpracovány desítky studií, především pro potřeby Jihomoravského kraje a statutárního města Brna (strategie a programy rozvoje, průzkumy zaměstnanosti, koncepce podpory cestovního ruchu aj.).

Další přelom v profesní kariéře Václava Touška nastal v roce 2004. Na Univerzitě Komenského v Bratislavě obhájil habilitační práci na téma Geografické aspekty transformace českého průmyslu po roce 1989 a byl jmenován docentem v oboru humánní geografie. V tomtéž roce přenáší na dalších 20 let většinu svých aktivit na Přírodovědeckou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci.

I na Univerzitě Palackého v Olomouci se věnoval především problematice regionální politiky a regionálního rozvoje a účastnil se řešení řady projektů financovaných GA ČR, případně orgány veřejné správy. V období 2004–2007 byl vedoucím katedry geografie, v letech 2006–2013 členem vědecké rady Přírodovědecké fakulty a v letech 2009–2011 předsedou vědecko-pedagogické rady oboru Vědy o Zemi. V pozici vedoucího katedry se mu podařilo pracoviště výrazně oživit. Vedle akreditace nových studijních oborů (bakalářského i magisterského stupně Regionální geografie) šlo zejména o zformování ambiciózního kolektivu, který se začal úspěšně zapojovat do základního i aplikovaného geografického výzkumu.

Stejně jako v Brně tak i v Olomouci se Václav Toušek stal oblíbeným a respektovaným pedagogem. Studenti a doktorandi si vysoce cení zejména jeho lidského přístupu a ochoty obětovat jim i svůj volný čas. To se také odráží v mimořádném počtu vedených bakalářských, diplomových a disertačních prací. Byl vedoucím více než 300 obhájených diplomových a bakalářských prací (Brno, Olomouc,

Ústí nad Labem) a zároveň školitelem 22 studentů, kteří obhájili disertační práce z oboru Regionální geografie a regionální rozvoj na MU.

Profesní aktivity Václava Touška byly velmi pestré a nelze je na malém prostoru plně obsáhnout. Z pedagogické činnosti je třeba ještě doplnit jeho několikaleté působení na Fakultě sociálně ekonomické Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem nebo garantování bakalářských, magisterských i doktorských studijních oborů na brněnské i olomoucké univerzitě. Přínosná byla také jeho činnost v pracovní skupině geografických oborů Akreditační komise MŠMT ČR (2004–2009), několikaleté působení v Grantové agentuře AV ČR (člen oborové rady Vědy o Zemi a vesmíru, vedoucí panelu Geografie), nebo členství v redakčních radách geografických časopisů.

Působení doc. Touška bylo geografickou komunitou v roce 2014 oceněno udělením čestného členství v České geografické společnosti a v roce 2022 Pamětní plaketa ČGS za mimořádný přínos české geografii. Práce pro Univerzitu Palackého v Olomouci byla v letošním roce (2024) oceněna udělením stříbrné Pamětní medaile Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého za dlouhodobou vědeckou a pedagogickou činnost. Uznávaný geograf toto ocenění převzal na odborném semináři, který na jeho počest uspořádala katedra geografie. Semináře se zúčastnilo více než padesát odborníků z Česka a Slovenska, což odráží respekt k Václavu Touškovi a jeho popularitu mezi absolventy a kolegy.

Ve všech svých funkcích a vedoucích pozicích bylo pro docenta Václava Touška typických několik základních rysů: plné pracovní nasazení často i na úkor osobního života; integrující přístup v lidské i odborné rovině, který vždy prospíval ne jednotlivcům, ale pracovišti jako celku; snaha o propagaci, popularizaci a uplatnění geografie ve všech jejích směrech, a to v takové orientaci a rozsahu, že to bylo tomuto vědnímu oboru vždy na prospěch.

S respektem a vděčností kolegové z Olomouce

Miloš Fňukal, Zdeněk Szczyrba

Nástin analýzy porodnosti roku 1949 a jejích důsledků pro českou demografii: 75 let profesorky Rychtařkové

Je tomu už pět let, co jsme měli (taktéž to bylo trochu opožděně) tu čest popřát vše nejlepší k životnímu jubileu jedné z nejvýznamnějších osobností české demografie (Mazouch, Hulíková Tesárková 2019). Nyní se tohoto úkolu ujímáme znovu, a opět s velkou radostí a potěšením.

V roce 1949 se na celém světě narodilo 95 833 tisíc dětí, z toho bylo 185 484 živě narozených v Česku. Z nich však se jen 0,0005391 % poštěstilo stát se profesorkou demografie. Jev statisticky téměř nemožný, tedy nastal. A ačkoliv se demografie

zabývá hromadnými jevy, na tomto místě se můžeme věnovat individuální události, neboť takovou osobnost najdeme v Česku skutečně jen jednu. Nedokážeme vyčíslit pravděpodobnost setkání nás, tedy původně studentů, s touto s pravděpodobností méně než tisícínou procenta se vyskytující pedagožkou, ale jsme rádi tomu, že i tento jev nastal. Ano, ta kvalitativně i kvantitativně nesmírně vzácná osobnost je prof. Jitka Rychtaříková.

Narodila se 22. května 1949, v době, kdy světové obyvatelstvo čítalo něco málo přes 2,5 miliardy lidí. Dnes nás na planetě žije více než 8 miliard, což by v roce jejího narození mohlo působit jako sci-fi. Tuto dramatickou proměnu nejen pozorovala, ale také ji s brilancí sobě vlastní analyzovala a pomáhala i nám lépe chápat, co se skrývá za těmito neuvěřitelnými čísly.

Je těžké zmínit jednu oblast demografie, které by se věnovala především. Nejsme si vědomi jiné osobnosti, která by s takovým přehledem zvládala analýzy jak plodnosti, tak úmrtnosti, zdravotního stavu, metodologických otázek, ale i důsledků populačního vývoje. Přehled odborných aktivit prof. Rychtaříkové byl nepochybně zmíněn v mnoha předchozích medailoncích u příležitosti jiných výročí (viz např. Pavlík 2019). Ze současných aktivit je snad na místě zmínit, jak bedlivě sleduje a odborně analyzuje mimo jiné návrhy důchodových reforem, ale i celkový proces stárnutí populace – samozřejmě s tím, že stárnutí se jí osobně vůbec netýká!

Během celé své profesionální kariéry se prof. Rychtaříková neúnavně podílí na výuce a dělá vše pro to, aby každou novou odbornou znalost okamžitě přenesla do svých kurzů. Právě tento přístup je tím, co její kurzy činí tak výjimečnými a pro studenty nesmírně cennými. Nejde jen o teorii z knih, ale o živé poznání, které s nadšením předává dál. Z pohledu studentů si přesně toto stále ještě neseme v živé paměti. Naopak jako pedagogové dnes už ale víme, jak náročný právě tento přístup je. Její názornost a příkladnost v přednáškách nás pak jen utvrzuje v pocitu, že kdyby se každá statistika a graf, které kdy vytvořila a analyzovala, změnila v jeden krok, musela by nutně procestovat celý svět! A v reálu vlastně ani to není daleko od pravdy.

Přestože její doménou je demografická analýza, která se snaží popsat demografické procesy systematicky a exaktně, se šarmem sobě vlastním dokáže vnímat a chápat i změny demografického vývoje, které jsou zcela nečekané. Její pohled na svět i populační vývoj zůstává naštěstí většinou pozitivní. Za každým číslem navíc vidí lidský příběh, a to je to, co ji činí výjimečnou nejen jako odbornici, ale i jako člověka.

Milá paní profesorko, přejeme Vám ke krásným narozeninám nekonečný příliv demografického optimismu, stejně jako neutuchající zájem o všechna ta čísla, která nám ukazují svět!

Klára Hulíková, Petr Mazouch

Zdroje:

- MAZOUCH, P., HULÍKOVÁ TESÁRKOVÁ, K. (2019): Dvě významné čáry života v české demografii. *Demografie*, 61, 2, https://csu.gov.cz/docs/107508/476c1402-5b23-26b8-6fdb-0b8dbb5bbe6b/13005319q2_134.pdf.
- PAVLÍK, Z. (2019): Jitka Rychtaříková již oslavila sedmdesáté narozeniny. *Informace ČGS*, 38, 2, https://geography.cz/wp-content/uploads/2019/10/icgs022019_lide.pdf.

75. narozeniny Jaroslava Vencálka

Jako bych psal medailonek k 70. narozeninám prof. Jaroslava Vencálka před několika dny a už je tu další výročí. Tento významný ostravský geograf je od 6. června 2024 již pětasedmdesátníkem. I když posledních 13 let působí mimo Ostravu i Ostravskou univerzitu, pořád patří k významným ostravským geografům. Jeho pracovištěm je dnes Institut politologie Filozofické fakulty Prešovské univerzity, kde má možnost rozvíjet svoje odborné koncepce spojené s pojmy jako je „genius loci“ aj., které – přiznejme si to – někdy dost značně vybočují z hlavního proudu geografie jako vědy. Ale sám oslavenec na geografii nikdy nezanevřel a stále zůstává členem České geografické společnosti. Proto mu do dalších let přejeme hodně zdraví a elánu.

Tadeusz Siwek

Jubileum prof. Jaromíra Kolečky

Čas utíká strašně rychle. Už je to 10 let, co vyšel v Informacích ČGS příspěvek k 60. narozeninám českého fyzického geografa Jaromíra Kolečky. Krásný medailonek mu tehdy napsala t. č. vedoucí katedry geografie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity Hana Svatoňová. Velmi podrobně je zde uveden odborný i pedagogický růst a také rozsah populárně-naučných aktivit jubilanta. Profesně není třeba Mirka dlouze představovat. Šíře jeho aktivit je nadále nesmírně široká, a tak i ve svých 70 letech patří i nadále mezi naše nejplodnější geografické odborníky.

V poslední dekádě jubilatovo pedagogické působení na Pedagogické fakultě MU zahrnovalo výuku řady fyzickogeografických oborů (geomorfologie, pedogeografie, později stavba a reliéf Země, půda a biota Země), nauku o krajině a regionální fyzické geografie Česka, Evropy a postsovětského prostoru. Vedl a oponoval řadu bakalářských, diplomových a doktorských prací. Významnou měrou se podílel na zapojení ve výukových programech v zahraničí. Vždy se věnoval i navazující práci s talentovanou mládeží – podílel se na organizaci zeměpisných olympiád a zajišťoval odborný doprovod mezinárodních geografických soutěží.

Dosavadní výsledky své pedagogické i vědecké činnosti završil J. Kolečka profesorským řízením, kdy jej Vědecká rada Fakulty přírodních věd Univerzity Konštantína Filozofa v Nitře 28. 11. 2019 navrhla jmenovat profesorem v oboru v oboru Ochrana a využívání krajiny a 14. 7. 2020 byl prezidentkou Slovenské republiky Zuzanou Čaputovou jmenován profesorem.

Láska ke geografii a cestovatelská vášeň se promítla i do jeho profesního a osobního života. Se studenty absolvoval nespočet terénních praxí a expedic. Vyhlášené byly jeho expedice po asijském kontinentě, ale i do oblasti Střední Ameriky. V posledních letech působil a působí jako zkušený „geograf-účastník“ misí hájících české zájmy v zahraničí. V rámci uváděných aktivit získal řadu odborných poznatků, které pak prezentuje formou mnoha přednášek, besed a publikací. Protože Jaromír rád a dobře fotografuje, jsou jeho prezentace a besedy doprovázeny řadou fotografií a díky jeho sběratelské zálibě se posluchači seznámí i s mnoha přírodninami a dalšími drobnostmi z navštívených krajín. Našel zalíbení ve starších verzích GIS, ve kterých stále tvoří nové mapy.

V rámci svých odborných aktivit své těžiště práce přesunuje z PedF MU do oddělení environmentální geografie Ústavu geoniky AV ČR v Brně. Byl a je navrhovatelem i hlavním řešitelem řady projektů v rámci agentury TA ČR, grantové agentury MK ČR – program NAKI, GA ČR a dalších, včetně zahraničních, které jsou zaměřeny na problematiku předindustriální a postindustriální krajiny, hodnocení a plánování krajiny, krajinného dědictví s ohledem na současný stav krajiny i na krajinu soutokové oblasti Moravy a Dyje. Výsledky své práce pravidelně publikuje ať již jako monografie, nebo články v domácích i zahraničních časopisech, včetně impaktovaných. Podrobnější informace o publikačních výstupech jubilanta (od roku 1998, tj. cca o polovině z celkového počtu) viz <http://www.geonika.cz/CZ/CZpersonal/CZkolejka.html>, <https://www.ped.muni.cz/o-nas/soucasnost-fakulty/zamestnanci-fakulty/1107-jaromir-kolejka/publikace>. Nedílnou částí jeho aktivit bylo v minulém období členství v redakčních radách zahraničních časopisů i v působení oborových radách doktorských studijních programů na univerzitách v Česku, v panelech grantových agentur, recenzování projektů i posuzování článku pro domácí i zahraniční periodika.

Nelze nezmínit i významnou součást činnosti jubilanta, jeho dlouhodobé zapojení do činnosti České geografické společnosti, kdy již od roku 2004 až do současnosti je členem HV ČGS a předsedou Jihomoravské pobočky ČGS, včetně aktivní účasti na výročních konferencích a sjezdech společnosti.

Ačkoliv léta přibývají, pracovní nasazení a elán Jaromírovi neubývá. Neustálá práce se studenty Pedagogické fakultě MU, řešení projektů na Ústavu geoniky AV ČR, prezentace výsledků a láska k dalšímu poznávání domácích i zahraničních krajín stále naplňují Jaromírovi život a udržují ho v záviděníhodné fyzické

i psychické kondici. I v roce 2024 je stále aktivní, řeší vědecké projekty, pořádá zahraniční expedice a s oblibou o nich vypráví. Jaromírovi přejeme k významnému životnímu jubileu především co nejvíce zdraví, síly, energie a také kapku štěstí, aby se mu splnil jeho dávný sen – vybudování muzea geografie. Prvního v Česku a snad teprve druhého na světě.

Detailnější pojednání o prof. RNDr. Jaromíru Kolečkovi, CSc. naleznete ve starších číslech časopisu Informace ČGS (34, 2, 98–99).

Libor Lněnička, Karel Kirchner, Eva Nováková

Jubileum Zity Kučerové

V květnu letošního roku oslavila významné životní jubileum RNDr. Zita Kučerová, Ph.D., která vysokoškolské vzdělání získala na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze v oboru Ekonomická a regionální geografie. Doktorské studium úspěšně absolvovala na Fakultě architektury VUT v Brně v oboru Urbanismus. V roce 1993 úspěšně dokončila doplňkové studium Komplexní rozvoj regionu a regionální plánování na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Profesně se celoživotně věnuje regionálnímu rozvoji a územnímu a strategickému plánování či přípravě programů a projektů pro strukturální fondy. Bohaté zkušenosti získala při svém působení ve veřejné správě, kdy mimo jiné pracovala na odboru životního prostředí Městského úřadu Hradec Králové, jako vedoucí referátu regionálního rozvoje Okresního úřadu Pardubice. Zastávala pozici vedoucí oddělení strategického rozvoje Magistrátu města Hradec Králové a několik let působila v Královéhradecké agentuře regionálního rozvoje. Zkušenosti předávala studentům na katedře cestovního ruchu a rekreologie Univerzity Hradec Králové a na Ústavu veřejné správy a práva Univerzita Pardubice. Zita Kučerová je ale především spojena s Centrem investic, rozvoje a inovací (CIRI) se sídlem v Hradci Králové, které se svojí zarputilostí doslova vykopala ze země a kde dlouhodobě pracuje ve vedoucích pozicích. V rámci velmi různorodé práce tohoto Centra se dr. Kučerová a její tým dlouhodobě zabývají především rozvojovými strategiemi pro města, regiony a podílejí se jako koncepční pracoviště i na formulaci národních strategických dokumentů.

Každé setkání se Zitou Kučerovou je vždy velmi milé a potěšující. Její úsměv, její dobrá nálada nebo pozitivní pohled na svět přináší světlo i do někdy zarputilých debat o řešení zásadních témat v projektu. Zita Kučerová umí svým vystupováním, přístupem ke kolegům a partnerům v práci ulamovat ostny a vnášet mezi kolegy dobrou pohodu. Proto se také jejím týmům a projektům, které vede, dobře daří.

Budeme se těšit, že se i nadále budeme se Zitou Kučerovou potkávat nejen na akcích pořádaných Českou geografickou společností ale i na dalších pracovních poradách. Všechno nejlepší!

Irena Smolová a Radim Perlín

Profesor Jiří Blažek oslavil 60. narozeniny

Profesor Jiří Blažek se narodil 15. června 1964 a před letošními prázdninami oslavil 60. narozeniny. Téměř celou svou 35letou odbornou kariéru spojil s katedrou sociální geografie a regionálního rozvoje na Přírodovědecké fakultě UK v Praze, kde také v 80. letech 20. století sám studoval.

Jiří patří nepochybně mezi přední osobnosti české geografie. Za dobu svého působení vychoval několik generací odborníků na ekonomickou geografii a regionální rozvoj, kteří se uplatnili jak ve veřejné správě, tak v soukromém sektoru. Jen od roku 2006 vedl 48 diplomových prací (starší záznamy v online databázi chybí), jeho publikace se již léta objevují v prestižních zahraničních časopisech, a každý rok jeho práce cituje více než 200 autorů.

Jiří vždy kladl vysoké nároky na sebe, i na své studenty, a zkoušky u něj nebyly považovány za ty jednoduché. Právě díky své náročnosti, díky kritickému a současně konstruktivnímu přístupu kombinovanému s humorem, důrazem na rigoróznost ve výzkumných metodách, a stálou snahou klást si nové výzkumné otázky, se mu podařilo vybudovat z albertovské ekonomické geografie mezinárodně respektovaného partnera, který dnes spolupracuje s těmi nejlepšími geografickými pracovišti v Evropě i v zámoří.

Bez přehánění lze říci, že se Jiřímu podařilo vytvořit „výzkumnou školu“. Řada jeho absolventů dodnes vnímá, že svým přístupem pomohl zformovat jejich způsob vědeckého a analytického uvažování, a je mu za to dodnes vděčná. I proto jsme se s redakcí dohodli, že k jeho jubileu uspořádáme malou anketu jeho absolventů a dáme jim prostor popsat, jak Jiří Blažek ovlivnil jejich profesní směřování, a případně doplnili i nějaký osobní zážitek s ním, na který dodnes vzpomínají.

Milý Jiří, do dalších let přejeme hodně elánu do dalšího bádání, šikovné studenty, podporující kolegy i rodinu, a taky pevné zdraví!

V čem a jak Jiří Blažek ovlivnil vaše profesní směřování? Je nějaký zážitek s Jiřím Blažkem, na který dodnes vzpomínáte?

Když se ohlédnu v čase, mohu bez nadsázky konstatovat, že Jírka Blažek zásadně ovlivnil mé celoživotní směřování. Současně bych mu chtěl vřele poděkovat

za to, kam a jak mě nasměroval. Když jsem začal mé studium geografie na PřF UK, chtěl jsem se věnovat fyzické geografii. Zvláště klimatologii. Do té doby pro mě byl pojem regionální rozvoj poněkud cizí a ekonomickou geografii jsem si spojoval spíše s hospodářským zeměpisem. Pak jsem ve druhém ročníku přišel na přednášky z regionálního rozvoje a Jirka se nás zeptal: „Kdo četl Keynesa v originále?“ Ihned mě zaujal Jirkův unikátní přístup. Kombinace vysokých nároků, špičkové úrovně znalostí a schopnosti poutavě prezentovat vnímané souvislosti v duchu pověstné komplexity a hierarchie reality. Bylo na tom něco, co mě stále více vtahovalo a chtěl jsem vědět víc a víc. Získal jsem takto první vhled do problematiky regionálního rozvoje a především pocit, že tohle má velký aplikační potenciál v praxi.

I dnes si vzpomínám, jak jsem se ve třetím ročníku těšil na letní semestr na Teorie regionálního rozvoje. Pověstná Jirkova bílá kniha (Teorie 1. verze) se v daném roce stala suverénně mou nejčtenější a nejoblíbenější knihou. Pokud si dobře pamatuji, tak nejen v daném roce ☺. Dnes se rád vracím k navazující knize modré. Zajímavostí je, že si v ní našlo skvělou inspiraci také mnoho mých kolegů napříč českými regiony. Někteří se dokonce začali zajímat o geografii.

V následujících letech mně právě Jirka neocenitelným způsobem pomohl chápat souvislosti mezi ekonomikou a ekonomickou geografii. V obecnější rovině mi umožnil získat určitý interdisciplinární nadhled, který mi v praxi mnohokrát pomohl vidět o něco více či dále. Kolegové a klienti v praxi se mě často ptají, odkud беру vnímané souvislosti, které sami nezahledli. Zpětně vzato nevím. Jisté je, že kořeny sahají na Albertov a ke způsobu, jak se zde předávají znalosti v oblasti ekonomické geografie.

Vzpomínám si, jak Jirka často při našich diskusích interpretoval a rozvíjel některé myšlenky Martina Hampla. Jeho dílo bezesporu daleko překonalo hranice české geografie. Jirku dnes vnímám jako hlavního nositele a pokračovatele špičkové úrovně a dědictví albertovské geografické školy. Dnes se velmi rád vracím do prostor mé alma mater. Ještě radši jsem, když se mohu s Jirkou potkat a neformálně diskutovat o geografii, nových trendech regionálního rozvoje a o tom, jak to vše aplikovat novými způsoby v praxi při rozvoji inovačních ekosystémů. Jirkova mimořádná ochota naslouchat potřebám praxe a současně velmi poutavým způsobem přiblížit nejnovější vývoj v našem oboru může sloužit jako vzor toho, jak má fungovat funkční spolupráce aplikační a akademické sféry.

Jirko, na závěr velké poděkování za dlouhodobou laskavou podporu při hledání mé vlastní cesty.

Pavel Csank

Jirka Blažek měl na mé profesní směřování zcela zásadní vliv. Prakticky 20 let se v různých formách a rolích věnuje hodnocení veřejných politik a programů a jejich designování. Mám-li vzpomenout na zažehnutí jiskry mého zájmu právě

o geografii veřejných financí, vybaví se mi jedna z přednášek z Jirkova předmětu Lokální a regionální rozvoj, kdy mluvil o principu zásluhovosti a solidarity v rozpočtovém určení daní a jeho geografických souvislostech. Jirka rovněž mluvil o explicitní regionální politice a dalších politikách státu, o kterých se ale prakticky neví, jaký mají regionální průmět. Začalo mě to zajímat, našla jsem v tématu propojení geografie a ekonomie, která mě rovněž bavila. Pod vedením Jirky jsem se tématu věnovala ve svých vysokoškolských pracích, díky Jirkovi se následně zapojila do prvních evaluačních výzkumů pro tzv. DGs Evropské komise a dalších mezinárodních projektů v Rámcových programech EU. Měla jsem tak díky němu příležitost sbírat první cenné profesní zkušenosti. Nebylo to vždy jen příjemné – hodiny a hodiny přemýšlení, lopotení, „jak na to“. Tím ale, že mě Jirka často nechal se ve výzkumných úkolech takřkajíc plácet, mně prokázal nesmírně užitečnou službu – postupně jsem se díky tomu naučila u každého výzkumného úkolu najít nějaké řešení. Jirka mě propojil mj. s profesorem Johnem Bachtlerem z European Policies Research Centre, kde jsem posléze byla na výzkumné stáži a se kterým spolupracuji dodnes. Moje profesní směřování tedy Jirka Blažek ovlivnil především tím, do jakých projektů mě přizýval ke spolupráci, s jakými lidmi mě propojil a také tím, jak mi postupně nenápadně přenechával více a více zodpovědnosti. Jsem mu vděčná za odborné provázení po řadu let, za jeho lidský přístup a neotřelý humor.

Milý Jirko, přeji ti do dalších let zdraví a kreativní myšlenky, které budou inspirovat odvážné *policy-makers* v praktických krocích.

Marie Feřtřová

Jirka Blažek měl na můj profesní a vlastně i osobní život zásadní vliv. Poprvé jsem se s ním setkal na přednášce v roce 2000 a posléze po různých piruetách jsem zjara 2004 sebral odvalu a rozechvěle zaklepal na jeho dveře s otázkou, zda bych u něj nemohl psát diplomku. Představu o tématu jsem měl velmi vágní. Zajímal mě ekonomický rozvoj regionů a snad díky tomu, že jsem se narodil nedaleko Brna, Jirku napadlo mě propojit na Davida Uhlíře. David v tom čase orchestroval počátky inovační politiky na jižní Moravě a Jirka odušil, že by David a spol. mohli potřebovat zpracovat podklady pro další rozhodování. Představa spolupráce s praktiky z rodícího se inovačního ekosystému na jedné straně a s Jirkou coby vedoucím diplomky na straně druhé, mi přišla velmi atraktivní. A jak se to domluvilo v roce 2004, tak to bylo vlastně dalších 20 let...

Po obhajobě diplomky jsem začal v Brně pracovat v RRA JM a posléze v inovační agentuře JIC. V tom čase mne také Jirka velmi velkoryse pozval do výzkumného projektu *Constructed Regional Advantage*, kdy jsem mohl osobně poznat největší akademická esa oboru v Evropě. Sedět u stolu s Ronem Boshmou, Bjornem Asheimem, Robertem Hassinkem či Kevinem Morganem za doprovodu Jirky Blažka mne

nesmírně obohatilo. Právě znalost nových teoretických konceptů, které nám Jirka vždycky ochotně „překládal“ a s námi diskutoval, mi pomáhala v argumentaci s politiky, rektory, podnikateli při prosazování nových směrů regionální inovační politiky. Později když jsem začal vést JIC, tak mi přibyla milá povinnost designovat a realizovat strategii JIC, a to si bez albertovského backgroundu nedovedu vůbec představit.

Jirka Blažek pro mne není jen odbornou autoritou, ale i nesmírně inspirativní osobnost. Častokrát si na Jirku vzpomenu při různých, často krizových situacích a vybaví se mi jeho postoje. K Jirkovi vždy patřila ambice. Kriticky se ptát, dělat kvalitní vědu, srovnávat se se světovou úrovní či prostě připravit skvělou přednášku. Jirka mi také ukazoval vzácný přístup, který si pro sebe překládám jako „nelítostnost“. Prostě když je přesvědčený, že proto, abychom se jako společnost posunuli kupředu, nemůžeme se spokojit s průměrem. Jednou mi při jedné diskusi řekl: „Prostě bypassuj staré struktury, nemůžeš brát ohled na všechny.“ V jeho případech je ale ta ambice a „nelítostnost“ vždy doplněna vysokým morálním standardem a korunována neuvěřitelně inteligentním humorem.

Milý Jirko, moc Ti děkuju za všechno, co jsi pro nás studenty, ale i absolventy udělal, za Tvou vytrvalou intelektuální, a hlavně lidskou podporu. Těším se na další roky spolupráce a setkávání!

Petr Chládek

Byla jsem původně studentkou učitelského oboru biologie a zeměpis, kde jsme měli i základní přednášku prof. Blažka. Jeho přednášky mě tak zaujaly, že jsem si rozložila ročník, abych měla čas odchodit i další předměty z odborné geografie. Mojí specializací se staly lidské zdroje v regionálním rozvoji. Studium bylo náročné, nesmírně zajímavé a zábavné, ale tehdy mi vůbec nedocházelo, jaké mám vlastně štěstí. Jak kvalitní vzdělání to vlastně dostávám. Brala jsem to jako samozřejmost.

Pak skončila škola a já začala pracovat. Jeden z mých prvních větších pracovních úkolů bylo zpracovat strategii nově se utvářejícího centra zabývající se podporou mladých talentovaných žáků a lidí ve výzkumu. Díky svým znalostem jsem byla schopna přesně říct: co je třeba dělat a také proč. A to „proč“ je zásadní, když je třeba věc obhájit před vedením kraje, hodnotiteli projektů aj. Získali jsme prestižní projekty financované Evropskou unií ze 7. rámcového programu pro vědu a výzkum (dnes Horizon Europe) a s nimi téměř 200 mil. Kč na podporu příchodu zahraničních vědců a reintegraci českých vědců ze zahraničí. Bez svých znalostí z geografie bych tyto projekty nikdy nezískala. A takových příkladů v mém dalším profesním životě bych mohla uvést ještě mnoho.

Před pár lety jsem viděla výsledky *QS World University Rankings* podle předmětů. Pražská geografie se tehdy umístila mezi 50 nejlepšími universitami na světě. A tehdy jsem pochopila, co to znamená dostat kvalitní vzdělání a proč někteří

lidé platí za kvalitní vzdělání jmění. Protože když dostanete to nejlepší možné vzdělání, člověk má obrovské možnosti dělat svou práci dobře, věří si, dokáže svou práci obhájit a ve výsledku má ze života radost. Úspěšný, schopný a vtipný Jirka Blažek nám dal možnost získat skvělé vzdělání a být v životě úspěšní a šťastní. Úspěch plodí další úspěch.

Jeden zážitek s Jirkou se mi stále vrací. Na jednom cvičení bylo za úkol po skupinkách cosi zpracovat. Každý týden pak prezentovala vždy jedna skupina studentů své výstupy. Prezentace první skupiny moc dobrou úroveň neměla. Když kolegové skončili, Jirka Blažek jen ledovým hlasem pronesl: „Tak vám děkujeme a zejména vám mohou poděkovat vaši kolegové, protože laťka, kterou jste nastavili, je tak nízká, že pro ně bude hračka ji přeskočit.“ Seděli jsme jak zařezaní a věděli, že musíme na našich výstupech pořádně zapracovat. Jirka je velmi milý a podporující člověk, ale lenost a lajdáctví opravdu netoleruje. A díky tomu z nás mohl dostat to nejlepší.

Jirko, přeji ti hodně radosti a úspěchů ve výzkumu, učení i v životě vůbec. A těším se na to, čím svět obohatí tví další absolventi.

Libuše Chládková

To, co mě na geografii přitahovalo a vlastně i přivedlo k mému studiu na PřF UK, byla její různorodost, rozmanitost, zkrátka jak odborně říkáme její komplexita. Během prvních ročníků studia to u mě vedlo občas k tomu, že jsem se v různých geografických směrech ztrácel. A vlastně jsem stále častěji začínal přemýšlet, kde ty věci z přednášek a cvičení v praxi použiju. Do toho přišel v druhé polovině bakalářského studia předmět, který Jirka Blažek vedl a byl zaměřený na regionální a lokální rozvoj. A najednou to všechno, aspoň u mě, do sebe začalo poměrně rychle zapadat. I když Jirkovy přednášky byly vždy v neskutečném tempu – dodnes mám pocit, že zvládnout předat tolik informací na slidech a ještě srozumitelnou formou, jak to zvládne Jirka Blažek, je skoro nemožné – odnášel jsem si z nich spoustu podnětů, názorů a myšlenek, které jsme poté spolu s kolegy často dlouho diskutovali v přílehlých albertovských hospůdkách. V jednom z předmětů, které Jirka vedl na magisterském studiu, tuším že se jmenoval Aplikovaná geografie, mě inspirovaly přednášky kolegů z praxe, kteří albertovskou ekonomicko-geografickou školu aplikovali v praxi ve velmi různých oblastech – bankovníctví, veřejné správě, poradenství a v dalších. V té době už jsem měl několikrát prostudovanou Jirkovu knihu Teorie regionálního rozvoje, kde spolu s Davidem Uhlířem velmi prakticky představuje hlavní teorie a koncepty ekonomie, regionálního rozvoje a inovačních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb. A jelikož mě profesní dráha poté zavedla právě tímto směrem – přes poradenství, vlastní podnikání až do inovační agentury – měl jsem to štěstí se s Jirkou Blažkem potkávat i poté ve své pracovní kariéře, a to vlastně ještě mnohem častěji než během studia. A také s řadou

absolventů, které Jirka vedl a kteří na něj rádi vzpomínají a udržují s ním kontakt. K mnoha konceptům, myšlenkám a poznatkům, které nám předával během studia, ale i po něm, jsem se často vracel. Témata jako globální produkční sítě, *related variety*, znalostní základny či *open innovation*, kterými mě Jirka obohacoval nejen při studiu, ale i při mnoha následných diskuzích v mé pracovní kariéře, se ukazují jako velmi důležitá pro pochopení a aktivní práci v oblasti rozvoje ekonomiky a inovačního prostředí kolem nás.

Jirko, tímto Ti srdečně gratuluji k významnému životnímu jubileu a přeji vše dobré do dalších let. A děkuji Ti za všechny společné inspirativní chvíle a těším se na mnoho dalších v budoucnu.

Pavel Jovanovič

Užší odbornou spolupráci s Jirkou jsem zahájil až v postdoktorské fázi mé profesní dráhy, díky čemuž došlo k opravdu významnému „nakopnutí“. Přínosy této spolupráce spatřuji v několika rovinách. Jednak to bylo nastínění a otevření mezinárodních obzorů výzkumu v ekonomické geografii, kdy mě inspiroval neotřelým způsobem myšlení a svým aktivním hledáním nových výzkumných otázek v návaznosti na aktuální poznání ve vybraných tématech ekonomické geografie a regionálního rozvoje. Občas si pošleme odkazy na články, které jsou třeba i jen několik dní online uveřejněné a po jejich přečtení jsme diskutovali, jakým způsobem můžeme k této debatě či výsledkům přispět konceptuálně i empiricky z perspektivy českého prostředí či střední Evropy. Významně mě ovlivnil také zapojením do mezinárodního projektu FP7 (*Smart specialisation for regional Innovation*) a zejména seznámením s řadou mezinárodně významných ekonomických geografů, o kterých jsem do té doby jen četl (Kevin Morgan, Michaela Trippel, Ron Boschma aj). Toto pro mě byla velká inspirace a důležitý odrazový můstek pro mé další aktivity včetně výzkumné i publikační spolupráce s některými z uvedených geografů.

Tady je i druhý velký vliv a inspirace Jiřího Blažka, a to je jeho obrovská sečtělost nejnovějších, ale i klasických geografických prací. Díky tomu dokáže s velkým nadhledem poskytovat pohotovou, a přitom velmi hlubokou zpětnou vazbu magisterským studentům, doktorandům a dalším kolegům včetně mě. Někdy je až neuvěřitelné, jakým způsobem dokáže v diskusi i k odborně vzdálenějším tématům reagovat a odkázat na relevantní poznatky z jiných prací a posunout tím člověka zase o kus dál. Velmi inspirativní je i jeho schopnost hledat a zobecňovat geografické pravidelnosti, popsat implikace, a především vše srozumitelně interpretovat různým cílovým skupinám (od studentů, akademiků, zástupců decizní sféry až po zástupce firem). Díky tomu dlouhodobě inspiruje a formuje myšlení nejen svých absolventů, kteří dále pracují s vybranými poznatky v praxi.

Velká znalost literatury, publikační aktivita, zapojení v mezinárodních projektech a výzkumech by nebyla možná bez další vlastnosti, a to je zvládnutý *time management*. Jirka je známý tím, že řada konzultací s ním je velmi časově efektivní a pragmatická. Celou řadu důležitých diskusí a rozhodnutí jsme zvládli i během krátkého obědu v menze ☺. Výsledkem je potom vyčlenění poměrně značného prostoru pro svůj výzkum (i přes řadu administrativních úkolů, které musí také plnit).

Ještě jednu typickou charakteristiku Jirky bych rád zmínil – neumdlévající výzkumný entuziazmus. Milý Jirko, přeji Ti (a přeji to i celé české geografii), aby ses každý den těšil na nové výzkumné otázky a poznávání reality tak, jako to děláš dosud. Jak se říká „nemůžeš zapálit druhé, pokud sám nehoříš“. A tvé zapálení pro výzkum je obdivuhodné.

Viktor Květoň

K rozhodnutí studovat geografii na Univerzitě Karlově mě vedl zájem o poznání přírodních zákonitostí. První setkání s tehdy ještě docentem Jiřím Blažkem na jeho přednášce o regionálním rozvoji však otočilo mé profesní směřování ke společnosti a ekonomice, přesněji jejich územním projevům a strategiím, jak tyto projevy cíleně ovlivňovat. Tím rozhodujícím motivem byla dynamika a bezprostřednost – ve výkladu samotného Jiřího Blažka i v tématech, které popisoval.

Ať už šlo o financování samospráv, národní rozvojové strategie nebo fungování globálních firem, vždy měl jeho výklad velmi praktickou a aktuální linku, často navíc podpořenou uvedením odborníků z praxe. Konkrétní příběhy a neotřelé přístupy k řešení často velmi komplexních situací. Vedle toho osobnosti, kteří za nimi stojí. Tato kombinace se trefila do mého praktického založení a ukázala mi, že svět okolo sebe lze velmi promyšleně a proaktivně měnit.

Jiří Blažek pro mě objevil geografická témata, která jsem předtím vůbec s geografii nespojoval. Díky své bohaté síti kontaktů mi otevřel komunitu lidí, jež se mi později stali mentory, kolegy a přáteli. To platilo pro analytickou práci na výzkumné politice Česka, stejně tak pro rozvoj inovačního ekosystému Brna a Jihomoravského kraje. Je překvapivé, kolik geografie lze najít i při obchodním vedení technologické firmy, mém aktuálním poslání.

Strategické dlouhodobé uvažování, schopnost dívat se na věci různými pohledy, odlišit podstatné od podružného. Ponořit se do čísel a detailů, následně se vrátit na hladinu a srozumitelným způsobem dát směr a definovat postupné kroky. A samozřejmě velká zvědavost a touha porozumět věcem, co formují svět okolo nás. Nebát se experimentovat. To je obraz Jiřího Blažka, který se mi zapsal do paměti a, věřím, že do velké míry formoval i mou profesní dráhu.

Při příležitosti jeho 60. narozenin bych chtěl Jiřímu Blažkovi za vše popsané upřímně poděkovat. Za jeho vytrvalé mentorství i lidskost, která vždy doprovázela

jeho profesní náskok. Přeji mu mnoho dalších úspěchů v jeho akademické kariéře a pevně věřím, že skrze své myšlenky bude i nadále inspirovat a ovlivňovat řadu lidí i mimo univerzity.

David Marek

S Jirkou jsem se poprvé setkal v roce 1990 v pobočce Geografického ústavu Na Slupi, kam jsem začal docházet v prvním ročníku studia na brigádu jako pomocná vědecká síla. Krátce na to jsem s ním (a řadou dalších geografů) absolvoval měsíční stáž na univerzitě v Amsterdamu, kde mi utkvěla jeho systematická snaha zmapovat stav poznání západní geografie. Projevovala se hlavně tím, že trávil většinu času v knihovně a u kopírky. To jsem ještě nevěděl, že o rok či dva později budu mít možnost si osvojit část znalostí, které v Amsterdamu načerpal, na jeho přednáškách z regionálního rozvoje. A mně začínalo být jasné, že právě otázka „proč se některým regionům daří hospodářsky lépe a jiným hůř?“, zajímá i mě. Celkem přirozeně jsem se pak domluvil, že bude mým vedoucím diplomky.

Při psaní diplomky jsem měl pocit, že tématu rozumím stále velmi málo, a hlavně, že nerozumím mechanismům, které způsobují rozdíly v rozvoji regionů. Chtěl jsem tedy přijít problému nerovnoměrného rozvoje regionů „na kloub“ a přihlásil se na doktorské studium. To byl jeden z klíčových okamžiků, kdy Jiří ovlivnil moje směřování: otevřeně mi řekl, že už mě nemá moc víc co naučit a jestli se chci v tématu rozvíjet dál, mám jít na doktorát do zahraničí. A napsal mi k tomu doporučení. Během mého doktorátu na Open University v Anglii jsme se občas vídali, většinou jsem si při cestách do Česka udělal zastávku u něj na Albertově, jednou se stavil Jirka i k nám na fakultu v Milton Keynes. A zrovna to vyšlo tak, že jsme se na obědě potkali s Doreen Massey. Jak to s Doreen u některých lidí bývalo, oba přítomci působili dojmem, že si mají tolik co říct, jako by se znali léta.

Ke konci studia mě Jirka významně ovlivnil podruhé: to když mi po jednom semináři v Cambridgi pozdě večer navrhl, abych mu pomohl dát dohromady to, čemu říkal „rychlbrožuru“, jakousi rozpracovanější verzi jeho přednášek o regionálním rozvoji doplněnou o institucionální teoretické směry, které jsem nastudoval v Anglii. Kývl jsem na to. Později, když jsem trávil dlouhé hodiny u sepisování a přepisování kapitol, jsem párkrát zalitoval. Zpětně jsem za to ale moc rád: velmi nás to sblížilo pracovní i lidsky a díky dalším vydáním mi Jirka umožnil udržovat si aspoň elementární přehled o dění v oboru.

Nejzajímavější na Jirkovi mi přijde jeho neustálá schopnost klást si nové a často velmi aktuální otázky a otevírat nové směry výzkumu, hledat zobecnění a ta využívat pro interpretaci konkrétních situací. A také schopnost formulovat konkrétní doporučení, co a jak je potřeba v praktické politice dělat. Velká část Jirkových výzkumných zájmů se překrývá s mými profesními zájmy, což je v posledních 20 letech hlavně inovační politika a výzkumná politika. I proto si Jiřího zveme více

méně pravidelně na přednášky pro zaměstnance JIC a naše partnery v brněnském inovačním ekosystému. A při každém setkání mám pocit, že se dozvídám něco nového, nebo získávám nový pohled na témata, kterým se věnujeme. Jiří, díky moc za všechna ta setkání. Budu se těšit, že jich bude co nejvíc!

David Uhlíř

Životní jubileum noblesní dámy Dagmar Popjakové

V červenci 2024 se dožívá významného životního jubilea doc. RNDr. Dagmar Popjaková, PhD. Lze ji bezesporu označit za noblesní dámu české a slovenské geografie, která významnou měrou ovlivnila nejen katedru geografie Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, ale celou slovenskou i českou geografii. Dagmar Popjaková je pro nás, jako její bývalé kolegy, ztělesněním pracovitosti, pečlivosti, odpovědnosti, profesionality a zároveň citlivého a individuálního přístupu ke všem v jejím okolí. Bez větší nadsázky lze prohlásit,

že doc. Popjaková je unikátní osobností nejen v akademickém prostředí. Navíc skutečnost, že se stala manželkou slovenského diplomata (mimochodem rovněž vystudovaného geografa), byla mnohokrát zřetelná při různých jednáních, ve kterých vždy prokázala smysl pro fair play a ochotu vedení smysluplných dialogů.

Dagmar Popjaková se narodila 23. července 1964 ve městě Nováky, kterému dominuje uhelná elektrárna a nedaleké uhelné doly. Právě tyto aspekty byly pro ni do jisté míry formující, neboť po absolvování gymnázia v Prievidzi začala studovat geografii a kartografii na Přírodovědecké fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě. Již v době psaní diplomové práce se její odborný zájem ubíral směrem ke geografii průmyslu a životního prostředí pod odborným vedením nestora slovenské ekonomické geografie prof. Kolomana Ivaničky. Jako odborná pracovnice poté nastoupila do pobočky Geografického Ústavu SAV Bratislava v Košicích. Krajina východního Slovenska se pak stala námětem pro její doktorské studium, které absolvovala pod vedením prof. Jozefa Mládko obhajobou disertační práce s názvem *Transformácia priemyslu v regióne Šariša – geografické aspekty štúdia*. Zároveň Dagmar Popjaková začala rozšiřovat své odborné zájmy o problematiku demografie, studium migrace a přeshraniční spolupráce. Působila jako odborná asistentka na Fakultě humanitních a přírodních věd PU v Prešově a později i na katedře humánnej geografie a demogeografie PŘF UK v Bratislavě. V roce 2007 úspěšně absolvovala habilitační řízení na Prešovské univerzitě v Prešově obhajobou habilitační práce *Transformácia priemyslu v kontexte širších sociálno-ekonomických transformačných zmien – globálne východiská a regionálne aplikácie*. Od roku 2011

pak působila jako docentka na katedře geografie Pedagogické fakulty JU v Českých Budějovicích, kde od roku 2013 zastávala i funkci vedoucí katedry. Právě na tomto pracovišti se začala orientovat na další problematiku, a to didaktiku geografie. Po odchodu z jižních Čech dále předávala své zkušenosti studentům na Univerzitě Mateja Bela v Banské Bystrici. Od zimního semestru akademického roku 2024/2025 bude doc. Dagmar Popjaková opět působit v akademickém prostředí, a to na Katolické univerzitě v Ružomberku.

Na české a slovenské akademické poměry má doc. Popjaková za sebou relativně velmi bohatou kariéru se zkušenostmi s působením na řadě univerzitních pracovišť. Časté změny pracoviště však nejsou odrazem její nestability, nicméně naopak právě sepjetí s jejím manželem Pavlem. Jeho působení v diplomatických službách Slovenské republiky je charakteristické častým střídáním zahraničních angažmá (Paříž, Brusel, Varšava, Jerevan), na kterých ho jubilantka oddaně provází. Právě rodinné zázemí v podobě manžela a jejich tří dcer Mariny, Pavly a Emy, bylo pro Dagmar Popjakovou vždy alfou a omegou všech dalších aktivit. V současné době se již také raduje z vnoučat Julie a Viliama.

Za celou katedru geografie PF JU i českou geografickou komunitu přejeme doc. Dagmar Popjakové vše nejlepší k jejímu životnímu jubileu a zároveň mnoho energie a životního optimismu do dalších let.

Petra Karváňková, Hana Malíková, Jiří Rypl, Stanislav Kraft

Geografická výročí 2024

Ani letos tomu nebude jinak a připomeneme si přibližně desítku vybraných osobností z geografie a jí blízkých oborů, jejichž výročí narození nebo úmrtí má poslední číslo letopočtu 4, čili od této události uplynul kulatý počet let. Ne vždy jde o osobnosti nejznámější (ty – kupodivu – tento rok trochu došly), ale i tak jsem našel skupinu významných person, které si nezaslouží být zapomenuty...

Začneme tentokrát nikoli osobností, ale událostí – před 200 lety byla ukončena první česká cesta kolem světa. Podnikl ji pražský (amatérský) přírodovědec **Franz Wilhelm Sieber** (1789–1844). Pražský rodák a „věčný student“ byl znám už z dřívějších cestami do Alp či Středomoří, včetně Egypta či Sváté země, a svou hlavní expedici podnikl v letech 1822–1824. Cestoval přes Marseille, kolem Afriky a přes Mauritus do Austrálie, kde pobyl asi půl roku. Vrátil se napříč Pacifikem a kolem Hornského mysu do Kapského města, odtud pak zpět do Evropy. Škoda jen, že z cesty nenechal nějaké větší svědectví – záhy onemocněl psychickou chorobou a zbytek života prožil v blázinci... Tam také 15. prosince 1844 zemřel.

(I když nešlo o úplně první cestu kolem světa – ve smyslu překřížení všech poldníků. Tu nedobrovolně absolvovala už skupina českých jezuitských misionářů, deportovaných roku 1770 z Filipín. Blíže viz nedávno v Geografických rozhledech.)

U většiny expedic víme o velitelích, případně o těch, kteří přímo dosáhli na nějakou kótu – ale už méně o těch, kteří účast v expedici „odpracovali“. Takovým byl i **Gustav Matthäus Brosch** (1844–1924). Narodil se v Chomutově 22. září 1844 a záhy osiřel: i proto byl předurčen k vojenské dráze. Bojoval proti Dánsku 1864 i v bitvě u Visu o dva roky později. V letech 1872–1874 se pak poručík Brosch účastnil rakousko-uherské výpravy pod vedením Carla Weyprechta a Julia Payera, v níž byl „mužem č. 3“ po obou rovnocenných velitelích. Expedice, jak známo, objevila Zemi Františka Josefa daleko v polárních mořích... Zatímco ale Weyprecht záhy zemřel a Payer se po odchodu z armády věnoval malířství, Brosch především publikoval vědecká měření expedice, mj. v oboru topografie polárních moří, ale i zemského magnetismu. Byl povýšen do šlechtického stavu, roku 1897 se jako kapitán lodi *Kaiserin und Königin Maria Theresia* účastnil blokády Kréty a při odchodu do výslužby v roce 1904 byl jmenován viceadmirálem. Na penzi se usídlil ve Štýrském Hradci, kde i 18. srpna 1924 zemřel.

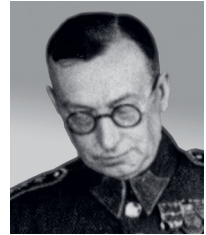
K méně známým cestovatelům z našich krajů patří také **Philip Paulitschke** (1854–1899). Byl synem revírního myslivce z Čermákovic u Moravského Krumlova, kde se narodil 24. září 1854. Vystudoval ve Štýrském Hradci a pak ve Vídni přírodní vědy a orientalistiku, přičemž zkoušky na gymnaziálního učitele složil a hned ze čtyř předmětů – latiny, řečtiny, zeměpisu a dějepisu. Poté nejprve učil tři roky na gymnáziu ve Znojmě, aby pak celý život působil na stejných školách ve Vídni. Již roku 1880 se tamtéž habilitoval prací o dějinách zeměpisných objevů v Africe, samotného ho to ale na černý kontinent táhlo. Nejprve roku 1880 podnikl cestu do Egypta, druhou expedici pak roku 1885 v doprovodu svého mecenáše, velkostatkáře a zoologa Dominika Kammela von Hardegger (1844–1915... a mimochodem rodáka z Hrušovan nad Jevišovkou). Ze somálského města Zeyla se v únoru toho roku dostali do tajemného města Harer ve východní Etiopii, ještě nedlouho předtím nevěřícím zakázaného. To se jim stalo základnou pro více než měsíční pobyt a expedice do okolí, přičemž například na území kmene Oromů pronikli jako první Evropané. Přes Berberu se vrátili do Evropy a oba ke svému civilnímu zaměstnání. Paulitschke pak o východní Africe i dalších otázkách publikoval, vedle výuky, až do své předčasné smrti.

Rodák z Modřan (28. prosince 1884) a učitel na pražských školách **Karel Anděl** (1884–1948) měl dva koníčky: astronomii a kartografii. Vedle své profese se tak dlouhá léta věnoval pozorování oblohy, ale zejména zakreslování spatřeného

do map – a ve 20. letech tak zpracoval jedinečné mapy Měsíce pod označením *Mappa selenographica*, která vysoce oceňovala i mezinárodní vědecká komunita. Ještě v 60. letech bylo upravené vydání Andělových map užíváno Američany v projektu Apollo. Jeho jméno tak nese i jeden z kráterů na Měsíci a planetka Karenděl v hlavním pásu asteroidů. V rodných Modřanech (dnes Praha 12) pak v jednom z parků bylo instalováno umělecké dílo, jehož součástí je i mapa Měsíce v podobě mozaiky. A i místo uložení urny s andělovým popelem je symbolické: pilíř dalekohledu pražské Petřínské hvězdárny.

Trochu ve stínu dvojice „otců-zakladatelů“, tedy Daneše s Dominem, zůstal v české geografii jejich další soupeřník – **Jiří Čermák** (1884–1955). Syn úředníka pražské univerzitní knihovny pocházel přímo z ostrova Kampa, kde se narodil 12. ledna 1884, a už jako gymnaziální a poté univerzitní student velmi rád jezdil do slovinských Alp. Spolu s Viktorem Dvorským, svým (nevlastním) bratrancem, ostatně patří k zakladatelům českého alpinismu... Vedle geografie, kdy získal doktorát za práci o alpském vrcholu Razor, se hodně věnoval i geologii, ale jako jeden z prvních také prováděl výzkumy na klasické lokalitě Mladotického jezera. Jenže do roku 1914 se habilitovat nestačil, musel narukovat na srbskou a ruskou frontu, prodělal celou sibiřskou anabázi a pak už zůstal v uniformě – ve Vojenském zeměpisném ústavu. Dosáhl hodnosti plukovníka a v letech 1937–1939 byl i velitelem celé instituce. Po nacistické okupaci, za níž byl vězněn, dožil v Praze a je pohřben na Olšanských hřbitovech.

Skoro všichni, kdo jsme dělali zkoušku z kartografie, jsme narazili na Křovákovo zobrazení. Po kom se ale tato metoda jmenuje? **Josef Křovák** (1884–1951) se narodil v Pečkách u Kolína dne 12. října 1884 jako syn stavitele a prakticky celou svou odbornou kariéru strávil u katastrálních úřadů či na ministerstvu financí, pod nějž spadala i geodézie. Od roku 1919 vedl na ministerstvu triangulační kancelář a dosáhl titulu vládního rady. V té době také navrhl neobvyklé, ale pro praxi skoro ideální kartografické zobrazení s minimálním zkreslením na území výrazně protáhlého Československa. Penzionován byl za druhé světové války, dožil pak ve Škvorci u Prahy, kde je také pohřben.

Josef Aul (1894–1956) se k cestování a cestopisům dostal tak trochu proti své vůli. Narodil se (4. března 1894) v Jedomělicích u Slaného a po maturitě studoval medicínu. Jenže již v létě 1914 byl povolán do 1. světové války a po sotva měsíci na frontě zajat Rusy. Prošel řadou táborů převážně ve střední Asii a po přezkoušení byl přidělen k lékařské službě. V letech 1918–1920 žil v Buchaře, tehdy krátce

nezávislé: před bolševickým vojskem se ale se svou ruskou ženou a několika přáteli rozhodl vrátit do Evropy. Jediná cesta vedla k jihu, přes Afghánistán, a tak v letech 1920–1921 museli projít tuto riskantní cestu přes Bámján a Kábul do tehdejší Britské Indie. Po návratu do Prahy dokončil studia medicíny a až do smrti působil jako okresní lékař v Praze-Podolí a Modřanech. Zároveň byl ale také oceňován jako jeden z nejlepších střeoevropských znalců Středního východu, o němž i přednášel, a tamních jazyků.

Čermák i Aul první světovou válku přežili. Takové štěstí neměli dva z jejich kolegů... První byl **Wilhelm Friedrich** (1882–1914), rodák z Bělé u Děčína a jeden z prvních, kdo se u nás zabýval historickou geografii pod tímto názvem. Vystudoval ve Vídni a získal aprobaci pro zeměpis a dějepis, které pak učil na gymnáziích mj. v Mostě a Ostravě. Odborně se zapsal především velmi podnětnou a dodnes citovanou monografií *Die historische Geographie Böhmens bis zum Beginne der deutschen Kolonisation* (1912). V roce 1914 se dočkal přeložení do České Lípy, odkud byla jeho manželka, jenže ještě v létě byl povolán na frontu a již 27. srpna 1914 padl poblíž Lublinu.

O něco starší byl rodák z pražského Smíchova, **Alfred Grund** (1875–1914). Syn inženýra vystudoval historii, geografii a geologii ve Vídni: jeho gymnaziálním učitelem byl výše zmíněný Philip Paulitschke, na univerzitě pak zejména Albrecht Penck. Tamtéž se Grund i habilitoval, stále místo ale získal až roku 1907 na berlínském Institutu für Meereskunde a v roce 1910 na německé univerzitě v Praze. Začínal výzkumem krasu, zejména jeho hydrografie (mj. v Bosně), od berlínského působení přešel k výzkumu moří a oceánů. Podnikl řadu výzkumných cest, například do Norska, později do oblasti Jaderského moře, a byl prý oblíben i jako pedagog – jeho nejlepší žákyní byla všestranná geografka Julie Moschelesová. Ani jemu se ale nevyhnul povolávací rozkaz: zamířil na srbskou frontu a zde 11. listopadu 1914 v dnes srbském Kovinu zemřel. Prý vlastní rukou, když měl být neoprávněně postaven před vojenský soud...

U poslední jubilatky si připomeneme výročí dokonce dvě – narození i úmrtí. Kartografka **Marie Medková** (1924–1984) se narodila 12. března 1924 v Benešově. Kvůli uzavření vysokých škol mohla na univerzitu nastoupit až v roce 1945; vystudovala dějepis a zeměpis na UK, po krátké pedagogické kariéře zamířila do nakladatelství Orbis a pak roku 1955 do Ústřední správy geodézie a kartografie. Podílela se mj. na vydání *Atlasu československých dějin* (výkonná redaktorka), nástěnných map, školních zeměpisných atlasů a především na vydání dějepisných atlasů pro 5.–8. ročník základní školy. Zemřela v Praze 15. října 1984.